

KAPITTEL 8

Sammenhenger mellom opplevd kontroll fra foreldre og vold mot barn og ungdom

Else-Marie Augusti og Gertrud Sofie Hafstad

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Abstract: In this chapter we explore the associations between parental control behaviors and domestic violence. Limited autonomy in adolescence has been linked to child abuse. Autonomy is a primary developmental task in adolescence, and a successful resolution of this task is associated with well-being and adaptation in adult life. However, autonomy does not develop in isolation, but rather in the context of parents' support on the one hand or parental control on the other, the latter hampers autonomy development in children and adolescents. The present chapter is based on a large national prevalence study on child abuse and neglect among 12–16-year-olds in Norway ($N = 9240$). In line with parenting standards in Norway, findings suggest that Norwegian adolescents in general experience a low degree of control. However, a high degree of controlling behaviors from parents is associated with both physical and psychological abuse. Age is not associated with degree of control, except for a decrease in parental supervision with age. Findings are discussed in light of parents' country of origin.

Keywords: adolescence, autonomy development, minority families, parental control, violence against children

Introduksjon

De senere årene har det i den norske offentligheten vært økt oppmerksomhet på den såkalte negative sosiale kontrollen som noen ungdom, særlig i etniske minoritetsmiljøer, utsettes for. I begrepet negativ sosial

Sitering av denne artikkelen: Augusti, E.-M. & Hafstad, G. S. (2020). Sammenhenger mellom opplevd kontroll fra foreldre og vold mot barn og ungdom. I A. Bredal, H. Eggebø & A. M. A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (Kap. 8, s. 145–166). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.99.ch8>
Lisens: CC BY-NC-ND 4.0.

kontroll inngår både den intrafamiliære kontrollen, altså den kontrollen som foreldre og andre som bor med barnet, kan utøve, men også den ektrafamiliære kontrollen, som utvidet familie og andre fra familiens miljø utøver. I dette kapitlet vil kontrollen som skjer fra foreldre mot barnet, forstås som negativ sosial kontroll. Denne formen for sosial kontroll anses ofte som innskrenkende på barns og ungdoms autonomi, og som en trussel mot deres utvikling til sunne og velfungerende voksne. Høy grad av sosial kontroll fra foreldre og andre familiemedlemmer er en av flere mulige forløpere til det som i litteraturen ofte omtales som æresrelatert vold. Den har også vært knyttet til bruk av fysisk og psykisk vold mot ungdommene. Det er derfor nødvendig med mer kunnskap om disse sammenhengene i den norske ungdomsbefolkningen. I dette kapitlet undersøker vi disse sammenhengene i et stort og representativt utvalg av norske ungdommer i alderen 12–16 år. Vi undersøker om ungdom som rapporterer høy grad av kontroll fra foreldre, også opplever mer psykisk eller fysisk vold i hjemmet. Videre ser vi på hvilken betydning ungdommens kjønn og alder og foreldres landbakgrunn kan ha, for å forstå sammenhengen mellom kontroll og vold. Disse fenomenene vil bli diskutert i lys av et folkehelseperspektiv på vold samt ut fra psykologisk teori om utvikling av autonomi og betydningen av foreldrestiler for barns utvikling av autonomi. Begrepene «barn» og «ungdom» benyttes litt om hverandre i kapitlet, avhengig av litteraturen som siteres. Når utvalget for studien omtales, vil begrepet «ungdom» benyttes, og det samme gjelder når resultatene fra undersøkelsen presenteres.

En psykologisk forståelse av barns utvikling av autonomi og foreldres kontroll

En av de viktigste oppgavene foreldre har, er å beskytte barna sine mot fare. En av mange strategier foreldre bruker for å utføre denne oppgaven, er å sette grenser og restriksjoner for hva barnet får lov til. Grensesetting er en krevende øvelse som må følge barnets utvikling og endres i takt med at barnet modnes og utvikler seg. Vanligvis utøver foreldre mer inngripen og kontroll i barnas liv mens barna er små, men med modning

og utvikling vil også barn ta flere selvstendige valg og få økt selvbestemmelse. Økt selvbestemmelse knyttes i psykologien til utvikling av autonomi, også omtalt som selvstendighet. I et psykologisk perspektiv anses autonomi som en sentral del av individets selvforståelse og agens, og den defineres som den oppfatningen man har av seg selv som et selvstendig individ med evne og rett til å ta egne valg om det som angår en selv (Deci & Ryan, 1985). Høy grad av autonomi øker også oppfatningen av kontroll over eget liv (Ryan & Deci, 2000). Barns utvikling av autonomi påvirkes av foreldres grad av kontroll. I psykologisk forskning på foreldreatferd har man skilt mellom *kontroll av atferd* og *psykologisk kontroll*. Det første, kontroll av atferd, omtales ofte også som grensesetting og er forbundet med en positiv utvikling. Foreldre som setter tydelige grenser, lærer barnet hvilken atferd som er akseptabel og ikke, og hvordan man forholder seg til andre mennesker. Selv om god og forutsigbar grensesetting er et viktig fundament for positiv utvikling, er det viktig å påpeke at det er ulike grader av grensesetting, og at en uforholdsmessig sterk grensesetting eller kontroll av atferd vil virke negativt på barnet. Psykologisk kontroll er ansett som negativt for barns utvikling. Denne kontrollen omhandler foreldres tendens til å kontrollere barns tanker og følelser med mål om å forandre barnet, og den skjer på en invaderende måte (Joussemet, Landry & Koestner, 2008). I tillegg er denne formen for kontroll også forbundet med at barnet blir fratatt kjærlighet og anerkjennelse når han eller hun bryter foreldrenes forventninger (Grolnick & Pomerantz, 2009; Joussemet et al., 2008). Smetana (2002) har videre studert ulike områder for beslutninger der foreldre kan utsette barnet sitt for kontroll, og disse områdene deles inn i ulike kategorier. Den første kategorien er omtalt som *personlige valg*, for eksempel når ungdommen kan ta egne valg knyttet til utseende (klær, hårfrisyrer, sminke og så videre), ivareta egne eiendeler og rommet sitt og styre bruken av lommepenger. Den andre kategorien er en blanding av *personlige og fornuftsbaserte valg* (for eksempel når man kan bestemme om man vil røyke, drikke alkohol eller ha sex), mens den tredje ser ut til å være en blanding av *fornuftsbaserte, personlige og sedvanlige områder for valg* (for eksempel innetider og om man kan ha kjæreste). Når det gjelder disse formene for valg, trenger ungdom foreldre som setter grenser på en veiledende, sensitiv og

støttende måte. Det motsatte, det vil si foreldre som praktiserer autoritære og kontrollerende former for oppdragelse, øker sjansen for en negativ utvikling hos barnet (Aquilino & Supple, 2001).

I dag har vi lite systematisert kunnskap om norske ungdommers opplevelse av foreldres kontroll når det gjelder å ta egne valg knyttet til utdanning, venner og kjæresteforhold samt direkte kontroll av barns eiendeler og aktiviteter på nett. Sammenheng mellom foreldres kontroll på disse områdene og vold i hjemmet er også lite utforsket. I Norge har grad av foreldres kontroll og ungdoms autonomi blitt nært knyttet til foreldres landbakgrunn. Det er særlig i visse land (for eksempel Somalia, Pakistan og Sri Lanka) stor grad av foreldrekontroll har blitt identifisert, og at denne overskrider det som i majoritetssamfunnet er akseptert grad av kontroll (Friberg & Bjørnset, 2019). I noen sammenhenger knyttes denne typen kontroll fra foreldre til bruk av vold for å oppnå ønsket atferd hos ungdommen (Aquilino & Supple, 2001).

Forskjeller i foreldres kontroll i ulike kulturer

Vi vet at det kan variere i noen grad på tvers av ulike kulturer i hvor stor grad ungdom får bestemme selv på ulike områder i livet. Ofte har skillelinjene blitt trukket mellom individualistiske og kollektivistiske kulturer (Smetana, 2002), der autonomi og unge individers gradvise løsrivelse og selvstendighet blir ansett som viktig i individualistiske kulturer, mens man i kollektivistiske kulturer setter fellesskapet foran individuelle behov og autonomi. Det har vært antatt at kollektivistiske kulturer anser overføring av sosiale normer og verdier som mer sentralt enn individets rettigheter, mens foreldre i individualistiske kulturer legger vekt på personlige rettigheter og plikter (Smetana, 2002). Denne dikotomien og forståelsen av sammenhenger mellom kultur og foreldres kontroll har blitt utfordret i psykologisk litteratur (Smetana, 1995a, 2002). Blant annet har Smetana (2002) i en rekke studier av familier med ulik etnisk tilhørighet sett på hvordan ungdom og foreldre forstår konflikter seg imellom. Uavhengig av kultur opplever foreldre at de ønsker å videreføre bestemte sosiale normer og verdier til sine barn, mens barna opplever at konfliktene dreier seg om deres rettigheter og innskrenking av disse.

Dette har ført til at Smetana (2002) i sin omfattende gjennomgang og forskning på tematikken konkluderer med at foreldreskap og kilder til konflikt mellom foreldre og barn er noe mer sammensatt og heterogent enn man tidligere har antatt, også innad i kulturer. Det som varierer mellom kulturer, er snarere hvor åpne eller trange rammene for personlig frihet er (Smetana, 1995b). Hvor mye barn og ungdom utfordrer grensene foreldrene setter – noe som kan føre til konflikt mellom barn og foreldre – avhenger av barnets individuelle egenskaper, men også av den påvirkningen barnet har vært gjenstand for, fra foreldrene og fra samfunnet og oppvekstmiljøet for øvrig (Rivindran, Hu, McElwain, & Telzer, 2019). Forskere har kartlagt utviklingen av barns og unges autonomi i ulike kulturer, og hvilke områder barn og ungdom får ta egne valg på. Forskning har blant annet vist at ungdom som har foreldre fra såkalte individualistiske kulturer, gir barna sine større frihet til å ta selvstendige valg tidligere enn foreldre fra kollektivistiske kulturer (Feldman & Quatnam, 1988; Smetana & Daddis, 2001). Men uavhengig av kulturelle forskjeller i utviklingsforløpet for autonomi forventes det, på tvers av kulturer, at personer kan anses som autonome ved slutten av ungdomstiden og i tidlig voksen alder. Dette henger sammen med at den primære utviklingsoppgaven i ungdomstiden er å bli et selvstendig individ (Smetana, 2002).

Det har i den senere tid blitt rettet økt oppmerksomhet mot foreldrepraksiser som kjennetegnes av sterk kontroll. En slik kontroll betegnes ofte som innskrenkende på barns og ungdoms autonomi, og som en trussel mot deres utvikling til selvstendige voksne. Man har også blitt mer oppmerksom på at ungdom som opplever høy grad av kontroll fra foreldre eller eldre søsken, kan ha økt risiko for å bli utsatt for vold hjemme (Lidén & Bredal, 2017).

Er høy grad av kontroll knyttet til vold?

Med *fysisk vold* mener vi i denne sammenhengen handlinger utført av en voksen, som innebærer villet bruk av fysisk makt som resulterer i, eller har potensial til å resultere i, fysisk skade, eller som har som formål å påføre barnet smerte (definisjonen er tilpasset av Aakvaag, Thoresen, &

Øverlien [2016] ut fra definisjonen på fysisk vold fra Centers for Disease Control and Prevention [CDC] og Verdens helseorganisasjon [WHO]). I norsk forskning har man ofte skilt mellom *alvorlig* og *mindre alvorlig* vold mot barn. Med alvorlig vold menes for eksempel slag med knyttneve eller hard gjenstand, spark og juling. Mindre alvorlig vold kan inkludere handlinger som lugging, klyping, risting eller slag med flat hånd. Det er viktig her å understreke at også handlinger som i litteraturen kategoriseres under mindre alvorlig vold, kan oppleves som alvorlige for barnet. I dette kapitlet er disse formene for vold sett under ett og dermed ikke differensiert, men begge typer fysisk vold er inkludert. Psykisk vold handler i denne sammenhengen om verbale krenkelser, trusler og isolasjon. Når omsorgspersoner gjentatte ganger sier eller gjør ting som skremmer, sårer eller ydmyker barnet, eller de får barnet til å føle seg verdiløst, har WHO definert dette som psykisk vold. Det kan være vanskelig å sette en grense for når krenkende kommentarer blir til psykisk vold. Noen vil også hevde at selv om en person opplever å bli krenket, vil ikke atferden som fører til dette, nødvendigvis kunne defineres som vold. Ut fra et helsetperspektiv vet vi imidlertid at det å bli såret, ydmyket eller fornedt gjentatte ganger av sine omsorgspersoner, kan føre til minst like alvorlige helsekonsekvenser som fysisk vold (Thoresen et al., 2015). Vi velger derfor å bruke begrepet psykisk vold om handlingene som er beskrevet over. Psykologisk kontroll og psykisk vold kan av noen hevdes å være to sider av samme sak. Og studier har vist at der hvor det utøves mer psykologisk kontroll av foreldrene, opplever også ungdom mer konflikt mellom seg og foreldrene (Fung et al., 2017). I forskning på foreldrestiler har studier vist at det er en sammenheng mellom autoritær foreldrestil og fysisk og psykisk avstraffelse av barna (Rodriguez, 2010). Selv om en autoritær foreldrestil, som kjennetegnes av mer kontrollerende atferd fra foreldrene, ikke i seg selv er ensbetydende med utøvelse av vold i barneoppdragelsen, kan det altså se ut til at det har sammenheng med utøvelse av vold mot barn. I en nylig publisert rapport om sammenhengen mellom vold i hjemmet og kontroll fra foreldrene rapporterte forskerne at ungdom som ikke fikk bestemme hvem som skulle være deres fremtidige partner, også hadde langt flere erfaringer med vold og omsorgssvikt i hjemmet (Jernbro & Landberg, 2018).

Denne studien

I dette kapitlet skal kvantitative data fra en stor omfangsundersøkelse blant ungdom danne grunnlaget for å kartlegge sammenhenger mellom ungdommers opplevelse av grad av foreldrekontroll på hverdagslige områder i livet og deres erfaringer med psykisk og fysisk vold i hjemmet. Basert på tidligere kvalitative og kvantitative studier forventer vi, uavhengig av ungdommenes etniske tilhørighet, at høy grad av kontroll er forbundet med mer erfaring med psykisk og fysisk vold fra foreldrene. Vi forventer også at ungdom med foreldre født utenfor Europa vil rapportere mer kontroll fra foreldrene sammenliknet med barn av foreldre født i Norge, Norden og Europa. I tillegg forventer vi at det vil være en sammenheng mellom ungdommenes alder og hvor mye de selv får velge på ulike områder i livet, og at denne utviklingen vil være ulik mellom ungdom med norsk- eller nordiskfødte foreldre, ungdom med foreldre født i Europa, og de med foreldre som er født utenfor Europa. Med økende alder forventer vi at ungdom med norsk- eller nordiskfødte foreldre i større grad sier seg enig i påstander om at de får velge selv, sammenliknet med ungdom med foreldre født i land utenfor Europa. Ungdom med foreldre født i Europa, ikke i Norden, vil være mer like sine norsk- og nordiskfødte jevn gamle.

Kapitlet er basert på tall fra omfangsundersøkelsen *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten* (UEVO-studien), der 9240 ungdommer i alderen 12–16 år ble spurt om vold- og overgrepserfaringer samt helse, daglig fungering og opplevelser hjemme og på fritiden. I dette kapitlet vil data om ungdommers opplevelse av foreldres kontroll på visse områder i livet ses i sammenheng med alder, kjønn, foreldres landbakgrunn og erfaringer med fysisk og psykisk vold i hjemmet.

Metode og utvalg

9240 ungdommer svarte på spørreskjema om ungdommers erfaring med vold og overgrep i den såkalte UEVO-studien (Hafstad & Augusti, 2019). Et representativt utvalg av åttende-, niende- og tiendeklassinger deltok i studien. Undersøkelsen hadde en høy responsrate; 86 prosent av ungdom på de deltakende skolene besvarte spørreskjemaet. Ungdommenes

gjennomsnittsalder var 14 år på tidspunktet for undersøkelsen, og dette samsvarer med gjennomsnittsalderen til norske ungdomsskoleelever. Av disse ungdommene hadde 74 prosent ($n = 6705$) foreldre som var født i Norge eller Norden, 8 prosent ($n = 802$) var barn av foreldre født i Europa (ikke Norden), mens 17 prosent ($n = 1535$) var barn av foreldre født utenfor Europa. Fordelingen av foreldres fødeland var lik i de tre årskullene av ungdom som deltok i studien. Data ble samlet inn gjennom et nettskjema som elevene fylte ut i løpet av en klokke (60 minutter) i skoletiden. Selve undersøkelsen tok 45 minutter å gjennomføre, og informasjon om studien og deltakernes rettigheter ble gjennomgått i forkant slik at ungdommene kunne stille spørsmål og ta stilling til deltakelse. Deltakelse var frivillig, og alle elever som ikke ønsket å delta, fikk automatisk muligheten til å gjøre skolerelaterte oppgaver på internett.

Ungdommenes alder og kjønn ble registrert, og det samme gjaldt i hvilken del av verden ungdommene og foreldrene var født. Fødeland for ungdommen ble registrert ved at barnet oppga fødeland manuelt dersom han eller hun svarte nei på spørsmålet om han eller hun var født i Norge. Da deltakerne oppga foreldrenes fødeland, ble de bedt om å oppgi hvorvidt henholdsvis mor og far var født i Norge, Norden (ikke Norge), Europa (ikke Norden) eller utenfor Europa. For å minimere muligheten for identifikasjon i etterkant og unngå for detaljerte opplysninger om tredjepart (foreldrene) kunne vi ikke samle inn mer spesifikke opplysninger om foreldrenes landbakgrunn.

Undersøkelsen inneholdt videre spørsmål om ungdommenes hverdag, inkludert spørsmål om erfaringer med psykisk og fysisk vold. Erfaringer med fysisk og psykisk vold ble kartlagt ved at det ble stilt en rekke spørsmål om ulike, konkrete handlinger som barn og unge kan utsettes for av foreldrene, og disse var basert på spørsmål stilt i tidligere studier på vold og overgrep (Jernbro & Janson, 2017; Mossige & Stefansen, 2016; Myhre, Thoresen, & Hjemdal, 2015). Fysisk vold omfattet for eksempel det å ha blitt kløpet, klapset, slått med en gjenstand eller banket opp, mens psykisk vold omfattet for eksempel det å ha blitt ydmyket, gjort narr av, truet med vold eller låst inne i en kjeller eller bod. For både fysisk og psykisk vold måtte ungdommene oppgi hvorvidt de hadde vært utsatt for de ulike handlingene, beskrevet på en skala fra 0 («aldri») til 3 («ofte»). Svar på

enkeltspørsmål ble deretter bearbeidet og sammenstilt, slik at hver ungdom fikk en ja- og nei-skår for hvorvidt de hadde opplevd henholdsvis fysisk eller psykisk vold. Dersom man svarte ja på minst ett spørsmål knyttet til fysisk vold, indikerte dette at man hadde opplevd fysisk vold, og man ble plassert i den gruppen av ungdommer som hadde denne erfaringen. Fordi vi for psykisk vold ønsket å avdekke et samhandlingsmønster heller enn enkelthandlinger, måtte ungdommene indikere gjentatte tilfeller av én eller flere påstander knyttet til psykiske krenkelser for at det skulle bli definert som psykisk vold (se Hafstad & Augusti [2019, s. 69] for en drøfting av denne fremgangsmåten).

For å kartlegge grad av opplevd kontroll fra foreldre ble ungdommene spurt hvor enig eller uenig de var i påstander knyttet til sentrale valg i livet til tenåringer, som valg av venner, fritidsinteresser, utdanning og kjæreste. Ungdommene ble også bedt om å ta stilling til påstander som omhandlet hvorvidt de måtte ha følge av foreldre eller eldre søsken på fritiden, om noen hjemme sjekket vesker, rommet eller andre eiendeler mot deres vilje, og om noen hjemme fulgte med på hva de foretok seg på sosiale medier og nettet, mot ungdommens vilje. Ungdommene ble bedt om å angi «stemmer veldig bra» (0), «stemmer ganske bra» (1), «stemmer ganske dårlig» (2) og «stemmer veldig dårlig» (3) på disse påstandene. For de tre sistnevnte påstandene ble svarene reversert slik at de kunne sammenliknes med de andre påstandene. Spørsmålene var tilpasset denne studien, men de var basert på liknende spørsmål stilt i flere studier på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (f.eks. Socialstyrelsen, 2007; Jernbro & Landberg, 2018). I tråd med tidligere studier ble alle svar gruppert i to kategorier, det vil si de som mente at påstandene stemte veldig eller ganske bra, og som dermed opplevde liten grad av kontroll på disse områdene, og de som svarte «stemmer ganske dårlig» eller «stemmer veldig dårlig» på påstandene, og som dermed opplevde stor grad av kontroll knyttet til beskrevne livsvalg.

Vi beskriver først forekomsten av ungdommenes voldserfaringer for deretter å presentere funn knyttet til ungdommenes opplevelse av foreldrekontroll. Vi omtaler disse erfaringene først generelt i ungdomsgruppen og dernest fordelt i ulike etniske minoriteter, kjønns- og aldersgrupper. For å se på sammenhenger mellom erfaringer med fysisk og psykisk vold

og stor grad av kontroll gjorde vi en rekke logistiske regresjoner med henholdsvis fysisk og psykisk vold som avhengig variabel. Disse analysene ble gjort separat for ungdom med foreldre født i henholdsvis Norge eller Norden, Europa og utenfor Europa. Vi justerte i tillegg for andre kjente risikofaktorer for voldsutsatthet, som kjønn, ungdommenes opplevelse av familiens sosioøkonomiske status samt foreldres vansker knyttet til rus, psykiatri og kriminalitet.

Det overordnede bildet

I hele utvalget rapporterte 19 prosent ($n = 1742$) av ungdommene at de hadde vært utsatt for noen form for fysisk vold, mens 18 prosent ($n = 1600$) rapporterte om minst to hendelser av psykiske krenkelser, og dermed at de hadde opplevd psykisk vold. Majoriteten (86–97 prosent) av dem som svarte på spørsmålene om kontroll, opplevde i ganske stor eller veldig stor grad at de fikk bestemme selv på de områdene i livet som påstandene omhandlet. Det var med andre ord et mindretall (3–14 prosent) som opplevde stor grad av kontroll fra foreldrene på påstandene om hvorvidt de fikk velge selv på sentrale områder i livet, som vennerelasjoner, fritidsinteresser og utdanning. Det var likevel noen områder hvor flere av ungdommene opplevde høy grad av kontroll, og dette gjaldt særlig med tanke på å få velge selv om man ville ha en kjæreste, og for det at man ikke fikk gå alene på fritidsaktiviteter, men måtte ha med seg foreldre eller eldre søsken. Omtrent 7 prosent sa at de i liten grad fikk velge selv om de ville ha kjæreste. På påstanden om at man måtte ha med seg foreldre eller eldre søsken på fritidsaktiviteter, svarte 7 prosent av ungdommene i UEVO-studien at dette stemte ganske eller veldig bra med deres situasjon. Når det gjaldt overvåking og kontroll knyttet til internett, mobil, sosiale medier og personlige eiendeler, var dette mer vanlig i dette utvalget. Mellom 14 og 16 prosent av ungdommene sa at det stemte ganske bra eller veldig bra at noen hjemme sjekket mobilen, PC-en, skolesekken, veska eller rommet mot ungdommens vilje, og at noen hjemme fulgte med på hva de foretok seg eller hvem de møtte på nett og i sosiale medier. Det er med andre ord betydelig mer hyppig at ungdom opplever overvåking eller kontroll av sine eiendeler eller aktiviteter på internett og sosiale medier enn på andre områder i livet.

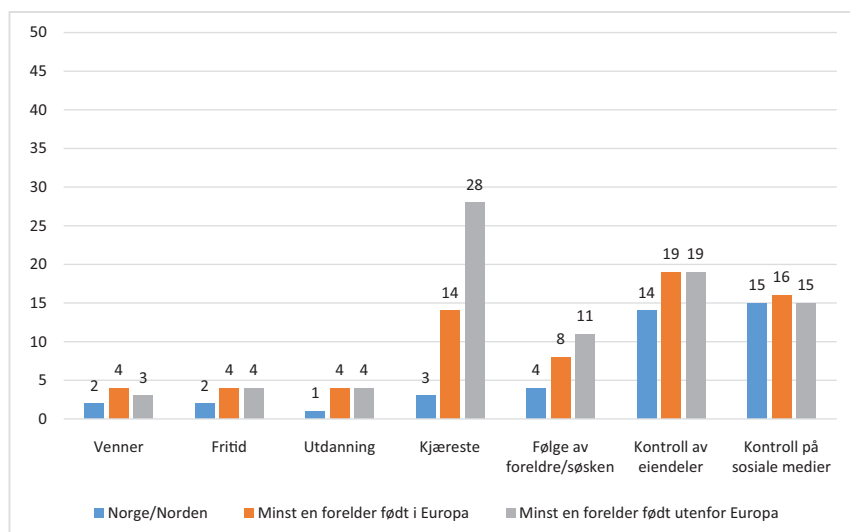
Tabell 1. Ungdoms opplevelse av stor grad av kontroll fra foreldrene på utvalgte områder i livet.

	n	%
Får være sammen med venner på fritiden	250	3
Får velge fritidsinteresser selv	243	3
Får velge utdanning	208	2
Får velge om jeg vil ha kjæreste	606	7
Følge av foreldre eller eldre søsken*	635	7
Noen hjemme kontrollerer eiendeler*	1422	16
Noen hjemme kontrollerer aktivitet på sosiale medier*	1270	14

*For de tre siste påstandene er det de som sier seg helt enig eller ganske enig, som er representert.

Forskjeller knyttet til foreldres landbakgrunn og ungdommens kjønn

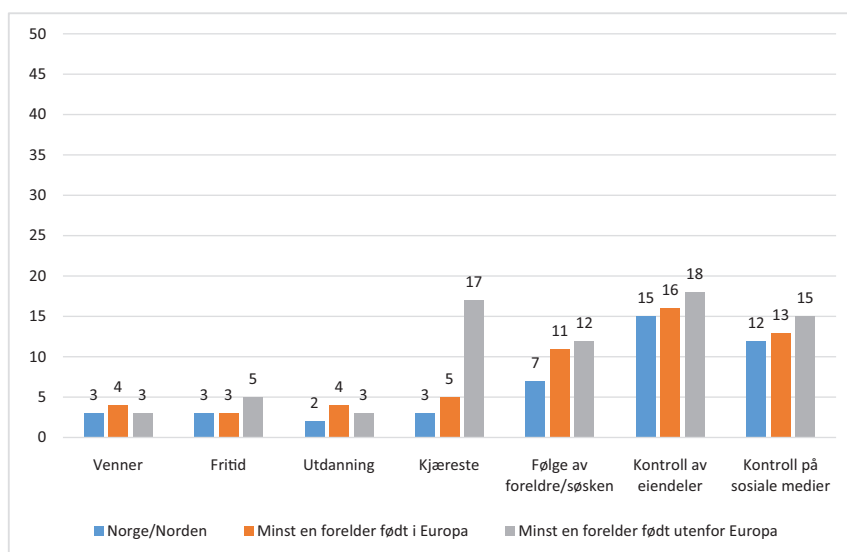
Funnene våre tyder på at det er få forskjeller avhengig av både kjønn og kultur når det kommer til å ta autonome valg knyttet til venner, fritid og utdanning, og det samme gjelder kontroll på sosiale medier.

Figur 1. Jenters opplevelse av høy grad av kontroll fordelt på foreldres landbakgrunn (oppgitt i prosent).

Det er likevel ett område for foreldres kontroll der det i større grad ser ut til å være et vesentlig skille mellom spesielt jenter av foreldre født i eller

utenfor Europa, sammenliknet med de som hadde foreldre som var født i Norge eller Norden. Over 25 prosent av jentene med minst én forelder som var født utenfor Europa, sa at de ikke fikk velge selv om de skulle ha en kjæreste. Knappt 15 prosent av alle jenter med minst én europeiskfødt forelder rapporterte det samme, mens mindre enn 5 prosent av jentene som hadde foreldre født i Norge eller Norden, rapporterte at de ikke fikk velge om de skulle ha kjæreste. Blant guttene finner vi et noe annet mønster. For det første var det lite (cirka 3–5 prosent) som skilte gutter med minst én forelder født i Europa og gutter med norsk- eller nordiskfødte foreldre når det gjaldt spørsmålet om de fikk velge om de skulle ha kjæreste. I motsetning rapporterte i underkant av 20 prosent av guttene med minst én forelder født utenfor Europa at de ganske sjelden eller veldig sjelden fikk velge om de skulle ha kjæreste.

Figur 2. Guttens opplevelse av høy grad av kontroll fordelt på foreldres landbakgrunn (oppgitt i prosent).

Om enn i mindre omfang enn for spørsmålet om valg av kjæreste, viser også tallene at både gutter og jenter med foreldre født utenfor Norden i større grad rapporterte at de ganske ofte eller veldig ofte måtte ha med foreldre eller eldre søsken på fritidsaktiviteter. Jenter med foreldre født utenfor Norge eller Norden opplevde også mer kontroll av eiendeler. I

alt viser tallene fra UEVO-studien at ungdom i alderen 13–16 år opplever liten grad av kontroll på områder i livet som fritid, venner og utdanning, men at det på andre områder er forskjeller i grad av kontroll knyttet til foreldres landbakgrunn. Dette gjelder særlig kjærestevalg og det å ha følge av foreldre eller eldre søsken på fritiden.

Sammenheng mellom alder, kjønn og foreldres landbakgrunn

Funnene over viser at det er særlig på fire områder ungdom rapporterer at foreldrene utøver mer kontroll, og der de selv opplever mindre grad av autonomi. Disse områdene er knyttet til valg av kjæreste, følge av foreldre eller eldre søsken på fritidsaktiviteter, kontroll av eiendeler og kontroll eller overvåkning på nett og sosiale medier. De to første områdene fordeles seg ulikt når det kommer til jenter og gutter og foreldres innvandringsbakgrunn. Det er kun det å ha følge av foreldre som endrer seg med alderen, og ingen av de andre områdene for kontroll. Med høyere alder opplever ungdom mindre følge av foreldrene sine eller eldre søsken, også når foreldres landbakgrunn er tatt i betraktning. Det er med andre ord ikke slik at det er betydelige forskjeller mellom aldersgruppene i denne undersøkelsen og i hvilken grad de får bestemme over egne valg, verken for ungdom med foreldre født i Norge, Norden eller andre deler av verden.

Sammenhengen mellom fysisk vold og kontroll av eiendeler og kontroll på internett og sosiale medier er betydelig for alle. Uavhengig av foreldrenes landbakgrunn øker sjansene for fysisk vold mellom to og fire ganger dersom man opplever høy grad av kontroll på disse områdene i livet. Det er med andre ord en tydelig sammenheng mellom høy grad av kontroll på disse områdene og fysisk vold mot ungdom.

Når det gjaldt opplevelsen av selv å kunne velge om man ville ha kjæreste, var bildet noe annerledes. Her var sjansen for å oppleve fysisk vold doblet for ungdom som hadde foreldre som var født i Norge eller Norden, og som opplevde mye kontroll knyttet til valg av kjæreste, sammenliknet med andre ungdommer. Dette gjaldt uavhengig av kjønn. For ungdom med norsk eller nordisk foreldrebakgrunn så det altså ut til at ikke

å kunne velge kjæreste var en form for kontroll som var forbundet med fysisk vold.

Det var ingen sammenhenger mellom fysisk vold og foreldres kontroll når det kom til det å ha følge av foreldrene på fritiden.

Tabell 2. Sammenhenger mellom foreldres kontroll og fysisk vold (referanseverdi 1) fordelt på foreldres landbakgrunn (oppgitt i oddsratio [OR] og konfidensintervaller [KI]).*

	Foreldre født i Norge eller Norden		Foreldre født i Europa (utenfor Norden)		Foreldre født utenfor Europa	
	OR	KI	OR	KI	OR	KI
Får ikke velge om de vil ha kjæreste (ref. 1)	2,2	1,6-3,1	1,7	1,0-3,0	1,2	1,0-1,7
Må ha følge av foreldrene (ref. 0)	1,0	0,7-1,3	1,0	0,5-1,7	1,1	0,7-1,7
Foreldrene kontrollerer eiendeler (ref. 0)	3,1	2,7-3,7	4,2	2,7-6,5	2,1	1,6-2,9
Foreldrene kontrollerer på sosiale medier (ref. 0)	2,1	1,8-2,5	3,6	2,3-5,8	2,0	1,5-2,8

*Analysene er justert for ungdommens alder, kjønn, familiens sosioøkonomiske status og foreldres problemer med rus, psykiatri eller kriminalitet.

Tabell 3. Sammenhenger mellom foreldres kontroll og psykisk vold (referanseverdi 1) fordelt på foreldres landbakgrunn (oppgitt i oddsratio [OR] og konfidensintervaller [KI]).*

	Foreldre født i Norge eller Norden		Foreldre født i Europa (utenfor Norden)		Foreldre født utenfor Europa	
	OR	KI	OR	KI	OR	KI
Får ikke velge om de vil ha kjæreste (ref. 1)	2,3	1,6-3,3	2,0	1,1-3,5	1,7	1,2-2,3
Må ha følge av foreldrene (ref. 0)	1,3	0,9-1,8	1,3	0,6-2,6	0,9	0,6-1,4
Foreldrene kontrollerer eiendeler (ref. 0)	3,8	3,2-4,5	4,6	2,9-7,2	3,6	2,6-4,9
Foreldrene kontrollerer på sosiale medier (ref. 0)	2,9	2,4-3,4	3,4	2,1-5,4	2,9	2,1-4,0

*Analysene er justert for ungdommens alder, kjønn, familiens sosioøkonomiske status og foreldres problemer med rus, psykiatri eller kriminalitet.

Det mønsteret som viste seg av sammenhenger når det gjaldt fysisk vold, ble replikert da sammenhenger med psykisk vold ble undersøkt. Dette var tilfellet med ett unntak, da også det å ha liten grad av bestemmelsesrett på om man ville ha en kjæreste, var forbundet med psykisk vold i utvalgene av ungdom med foreldre som var født i andre

land enn Norge og Norden. Totalt sett var også sammenhengene med psykisk vold noe sterkere enn for fysisk vold uavhengig av kulturell bakgrunn.

Diskusjon

Det har hersket bekymring for at ungdom i minoritetsfamilier opplever mindre grad av autonomi på visse områder i livet, og at dette er forbundet med vold. Vi finner imidlertid i denne studien at liten grad av autonomi er forbundet med voldsutsatthet, uavhengig av landbakgrunn. På tross av sammenhengen mellom vold og høy grad av kontroll, fant vi blant et landsrepresentativt utvalg av norske ungdom at ungdommene opplevde relativt liten grad av foreldrekontroll. Generelt i utvalget var det imidlertid noe forhøyet forekomst av kontroll fra foreldrenes side når det gjaldt kontroll av eiendeler (som det å gå gjennom vesker, sekker eller ungdommens rom) og kontroll eller overvåkning på nettet og sosiale medier. Blant ungdom med foreldre født utenfor henholdsvis Norge eller Norden og Europa var det mindre rom for at ungdommene kunne velge om de ville ha kjæreste, og det var høyere forekomst av at foreldre eller eldre søsken fulgte ungdommene på fritidsaktiviteter. Uavhengig av hvor foreldrene hadde sin opprinnelse, avtok sistnevnte i løpet av ungdomsskoleårene. Det var ingen sammenheng mellom ungdommens alder og foreldres landbakgrunn når det gjaldt opplevd kontroll fra foreldrene. Dette er delvis i tråd med litteraturen om utviklingen av autonomi (Smetana, 2002), men det står i motsetning til antakelsen om at ungdoms autonomi vil tilta i mer individualistisk orienterte kulturer, mens den vil avta i kollektivistisk orienterte kulturer. I det følgende vil vi diskutere flere faktorer knyttet til sammenhengen mellom vold og foreldres utøvelse av kontroll.

Våre funn viser at ungdom med norsk- og nordiskfødte foreldre som rapporterer lav grad av autonomi når det gjelder valg av kjæreste, har større sjanse for å ha erfart både fysisk og psykisk vold. Vi finner ikke denne sammenhengen mellom lav grad av autonomi i valg av kjæreste og fysisk vold blant ungdom med foreldre født utenfor Europa. Dette er i tråd med Judith Smetanas (1995) studier som viser at i familier der

ungdom forventer større grad av autonomi, for eksempel i vestlige kulturer, vil det også oppstå flere krangler mellom foreldre og barn dersom brudd på slike forventninger finner sted. I en relativt liten andel familier kan dette eskalere til å innebære voldsbruk fra foreldrene, og dermed kan dette forklare hvorfor det blant ungdom med mindre autonomi i familier der foreldrene er født i Norge eller Norden, også forekommer mer bruk av vold mot ungdommen. Siden foreldre utøver ulik grad av kontroll over sine barn i alle kulturer, men at rammene for hva som skal og bør kontrolleres av foreldrene, styres av kulturelle normer og verdier, kan det hende at jenter i minoritetskulturer der de ikke tillates å ha kjæreste, aksepterer dette. De forventer med andre ord ikke autonomi på dette området i samme grad som jenter i familier der foreldrene tilhører majoritetsbefolkningen i Norge. Dermed vil heller ikke denne restriksjonen være forbundet med konflikt, som i noen familier også kan bety voldsbruk. I tillegg er det sjelden at jenter med norskfødte foreldre opplever at de ikke kan velge om de vil ha kjæreste. Det var likevel noen få som svarte at de ikke fikk velge kjæreste selv. Denne gruppen skiller seg noe ut fra barn av norskfødte foreldre for øvrig, blant annet ved at de har opplevd mer vold enn andre.

Samlet sett viser studier at alder har større betydning for barnets autonomi enn hvilket land eller kultur foreldrene kommer fra (Smetana, 2002). På tvers av en rekke studier foretatt i ulike land med utvalg i ulike alder (f.eks. Chuang, 2000; Nucci & Smetana, 1996; Nucci & Weber, 1995; Smetana & Chuang, 2001), ble det funnet større variasjon avhengig av barnas alder sammenliknet med hvilken kultur foreldrene tilhørte. At vi ikke fant store aldersforskjeller, kan skyldes at vi kartla områder for autonomi som ikke varierer like mye i de aldersgruppene som var inkludert i studien (12–16-åringer). Hadde vi målt autonomi innenfor flere ulike domener, slik Smetana beskriver i sin modell, kan det hende at vi hadde funnet ulikheter mellom aldersgruppene, men også på tvers av foreldres fødeland. Forskning har også vist at ungdommer som lever i utrygge nabolag, opplever mindre autonomi enn ungdom i tryggere nabolag. Med andre ord er også andre kontekstuelle faktorer enn foreldrenes landbakgrunn utslagsgivende for i hvor stor grad foreldre utøver kontroll.

Lidén og Bredal (2017) har i sin følgeevaluering av den norske regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlig begrensning av unges frihet anbefalt at vold knyttet til ære eller sosial kontroll, er å anse som en del av det vi forstår som vold i nære relasjoner. Derfor hevder de også at denne typen vold bør forebygges og avdekkes i de samme instansene som avdekker andre former for vold og overgrep i familier. Våre funn støtter opp om en slik forståelse av fenomenet, da vi også finner sammenheng mellom voldsbruk og høy grad av kontroll fra foreldrene på flere områder i ungdommenes liv. Våre funn antyder at foreldres bruk av vold for å få kontroll over barna sine handler om strategier som ikke entydig er basert på foreldres landbakgrunn. Det kan snarere handle om oppdragerstrategier som er mindre hensiktsmessige, uavhengig av hvilken kultur de blir utøvd i. I en studie av foreldres oppdragerstil og bruk av fysisk og psykisk vold i oppdragerøyemed fant Rodriguez (2010) at foreldre som rapporterte en mer autoritær foreldrestil, og til dels de foreldrene som rapporterte en forsømmende foreldrestil, også rapporterte mer bruk av fysisk vold i forelder–barn-interaksjonen. Dette kan derfor tyde på at måten man håndterer forhandlinger om autonomi med sine barn på, har større sammenheng med foreldres oppdragerstil enn med etnisk tilhørighet. Forskning på kulturelle forskjeller i oppdragerstiler i ikke-vestlige land samt i minoritetsbefolkningen i USA og blant grupper med lavere sosioøkonomisk status viser større forekomst av autoritær foreldrestil (Smetana, 2017). Samtidig viser barn av foreldre som praktiserer en mer autoritativ foreldrestil, bedre helse og fungering, også i land der det tradisjonelt praktiseres en mer autoritær foreldrestil sammenliknet med for eksempel Norge og USA (Baumrind, Larzelere & Owens, 2010). Den samme forskningen viser også at det i veldig mange kulturer i ulike deler av verden er slik at foreldre i stor grad praktiserer foreldreskapet på en sensitiv, varm og passe kontrollerende måte, slik Baumrind beskriver den foretrukne autoritative foreldrestilen (Kim, Wang, Orozco-Lapray, Shen & Murtuza, 2013; Smetana & Ahmad, 2018). Forskning på norske etniske minoriteter har vist at foreldrene praktiserer en mer autoritær foreldrestil som innebærer mindre grad av autonomi for deres barn, fordi de opplever at det innad i deres kulturelle eller religiøse miljø forventes av dem at de skal oppdra sine

barn på en bestemt måte, som en respons på det som oppleves som en for ettergivende majoritetskultur (Smette & Rosten, 2019). Samtidig sier de samme foreldrene at de ønsker et tettere og mer tillitsbasert forhold til sine barn, noe som også innebærer mer autonomi for ungdommene (Smette & Rosten, 2019). Ifølge rapporten til Smette og Rosten opplever også foreldrene et press når det gjelder valget mellom å oppfylle kulturelle normer for oppdragelse og deres egne ønsker for sitt foreldreskap (Smette & Rosten, 2019). Altså kjemper foreldrene en kamp for autonomi i barneoppdragelsen, samtidig som barna deres, ut fra egne psykologiske behov, krever mer autonomi fra sine foreldre. Friberg og Bjørnset (2019) viser i en annen norsk studie at de mer restriktive foreldrepraksisene avtar med lengden på foreldrenes botid i Norge. Det skjer tilsynelatende en tilpasning i minoritetsforeldres oppdragerstil avhengig av hvor lenge de har bodd i Norge. Denne formen for tilpasning i foreldres utøvelse av kontroll har også blitt vist i internasjonale studier på andre etniske grupper (Fung et al., 2017). Rammene for autonomiutvikling, altså balansen mellom foreldres lydhørhet overfor barnas behov veid opp mot foreldres kontroll, viser seg å være en dynamisk størrelse som blir formet av spillet mellom den kulturen man oppdrar barna i, og den kulturen man selv er oppdratt i.

En svakhet ved denne studien er at inndelingen basert på foreldres landbakgrunn ikke er presis nok, og dermed skjuler den sammenhenger som man kanskje ville ha funnet dersom inndelingen hadde vært mer nøyaktig. Den drøyt 70 prosent store andelen ungdom med norsk- eller nordiskfødte foreldre er nok veldig heterogen, og denne gruppen kan også representere ungdom med foreldre født i Norge som har en annen etnisk, kulturell eller religiøs bakgrunn enn den majoritetssamfunnet representerer. Dette sett i sammenheng med at mye av litteraturen som er referert i dette kapitlet, er fra USA og Canada samt andre steder i verden der ulike kulturelle normer og verdier eksisterer, gjør at funn og tolkninger må ses i lys av disse begrensningene og den vitenskapelige konteksten som preger feltet. Det er for eksempel fortsatt lite litteratur om etniske og religiøse minoriteter, og i hvor stor grad minoritetsforeldre utøver kontroll sammenliknet med foreldre fra majoritetskulturen. En annen svakhet ved litteraturen om foreldres kontroll og

ungdoms autonomiutvikling er at den i for liten grad omhandler sosial ulikhet og klassetilørighet. Både i dette kapitlet og innenfor psykologisk forskning er det derfor fortsatt en litt begrenset forståelse av sammenhenger mellom foreldres kontroll og eventuelle sammenhenger med fysisk og psykisk avstraffelse. Mye av den kontrollen som er omtalt, kan også i ulik grad likne på psykisk vold, og fremtidig forskning bør i større grad fremskaffe kunnskap om grensedragningene mellom foreldrekontroll og psykisk vold.

I alt viser denne studien at norsk ungdom, uavhengig av foreldres landbakgrunn, opplever relativt liten grad av kontroll på de områdene vi har kartlagt i denne studien. Samtidig er det en liten, men sårbar gruppe som opplever enten fysisk vold, psykisk vold eller begge deler, og som i tillegg opplever høy grad av kontroll fra foreldrene i hverdagen. Denne gruppen er likt fordelt mellom kjønnene, og den er også relativt likt fordelt mellom grupper av ungdom som har foreldre fra ulike etniske minoriteter. Denne studien er den første som er gjort på en landsrepresentativ gruppe ungdommer, og den gir også således en indikasjon på ungdomsforeldres grad av kontroll og sammenhenger med vold i Norge.

Referanser

- Aakvaag, H. F., Thoresen, S. & Øverlien, C. (2016). Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering. I C. Øverlien, M.-I. Hauge og J.-H. Schulz (Red.), *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 265–280). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aquilino, W. S. & Supple, A. J. (2001). Long-term effects of parenting practices during adolescence on well-being: Outcomes in young adulthood. *Journal of Family Issues*, 22, 289–308.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4(1, Pt. 2), 1–103.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance abuse. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations*, 4(4), 405–414.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Directions for Child and Adolescent Psychology*, 2005(108), 61–69. <https://doi.org/10.1002/cd.128>

- Baumrind, D., Lazerele, R. E. & Owens, E. B. (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting: Science and Practice*, 10(3), 157–201.
- Chuang, S. S. (2000). *Chinese mothers' parenting beliefs about the personal domain for young children* (Doktoravhandling). University of Rochester, New York.
- Daddis, C. & Smetana, J. (2005). Middle-class African American families' expectations for adolescents' behavioural autonomy. *International Journal of Behavioral Development*, 29(5), 371–381.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Feldman, S. & Quatman, T. (1988). Factors influencing age expectations for adolescent autonomy: A study of early adolescents and parents. *Journal of Early Adolescence*, 8(4), 325–343.
- Friberg, J. H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (Fafo-rapport 2019:01). Oslo: Fafo.
- Fung, J., Kim, J. J., Jin, J., Wu, Q., Fang, C. & Lau, A. S. (2017). Perceived social change, parental control, and family relations: A comparison of Chinese families in Hong Kong, Mainland China, and the United States. *Frontiers in psychology*, 8, 1671.
- Grolnick, W. S. & Pomerantz, E. M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. *Child Development Perspectives*, 3(3), 165–170.
- Hafstad, G. S. & Augusti, E.-M. (2019). *Ungdommers erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av norsk ungdom i alderen 12 til 16 år* (Rapport 4/19). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Haskett, M. E., Scott, S. S. & Fann, K. D. (1995). Child abuse potential inventory and parenting behavior: Relationships with high-risk correlates. *Child Abuse & Neglect*, 19(12), 1483–1495.
- Jernbro, C. & Janson, S. (2016). *Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Jernbro, C. & Landberg, Å. (2018). *Det är mitt liv. Om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Joussemet, M., Landry, R. & Koestner, R. (2008). A self-determination theory perspective on parenting. *Canadian Psychology*, 49(3), 194–200.
- Kim, S. Y., Wang, Y., Orozco-Lapray, D., Shen, Y. & Murtuza, M. (2013). Does 'tiger parenting' exist? Parenting profiles of Chinese Americans and adolescent developmental outcomes. *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 7–18.

- Lidén, H. & Bredal, A. (2017). *Fra særtiltak til ordinær innsats. Følgeevaluering av handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet* (Rapport 2017:1). Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. I E. M. Hetherington (Red.), *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development* (4. utg.). New York: Wiley.
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 200–2015* (NOVA-rapport 5/2016). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Myhre, M., Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten. En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer*. (NKVTS-rapport 1: 2015). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Nucci, M. & Smetana, J. G. (1996). Mothers' concepts of young children's arenas of personal freedom. *Child Development*, 1996(67), 1870–1886.
- Nucci, M. & Weber, E. K. (1995). Social interactions in the home and the development of the young children's development of the personal. *Child Development*, 66, 1438–1452.
- Ravindran, N., Hu, Y., McElwain, N. L. & Telzer, E. H. (2020). Dynamics of mother–adolescent and father–adolescent autonomy and control during a conflict discussion task. *Journal of Family Psychology*, 34(3), 312–321. <https://doi.org/10.1037/fam0000588>
- Rodriguez, C. M. (2010). Parent-child aggression: Association with child abuse potential and parenting style. *Violence and Victims*, 25(6), 728–741.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78. <https://doi.org/10.1037/110003-066X.55.1.68>
- Smetana, J. G. (1995a). Context, conflict, and constraint in parent-adolescent authority relationships. I M. Killen & D. Hart (Red.), *Morality in everyday life: Developmental perspectives* (s. 225–255). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Smetana, J. G. (1995b). Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence. *Child Development*, 66, 299–316.
- Smetana, J. G. & Chuang, S. (2001). Middle-class African American parents' conceptions of parenting in the transition to adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 177–198.
- Smetana, J. G. (2002). Culture, autonomy, and personal jurisdiction in adolescent-parent relationships. *Advances in Child Development and Behavior*, 29, 51–87.
- Smetana, J. G. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current Opinion in Psychology*, 15, 19–25.

- Smetana, J. G. & Ahmad, I. (2018). Heterogeneity in perceptions of parenting among Arab refugee adolescents in Jordan. *Child Development*, 5, 1786–1802.
- Smette, I. & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge* (NOVA-rapport nr. 3/2019). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Socialstyrelsen. (2007). Frihet och ansvar. En undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv. Artikelnummer 2007-131-27. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Thoresen, S., Myhre, M., Wentzel-Larsen, T., Aakvaag, H. F. & Hjemdal, O. K. (2015). Violence against children, later victimisation, and mental health: A cross-sectional study of the general Norwegian population. *European journal of psychotraumatology*, 6(1), 26259.